

УДК 599.324.5

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМНОЖЕННЯ ТА ЖИВЛЕННЯ НУТРІЙ (*MYOCASTOR COYPUS*) НА ЖИТОМИРЩИНІ**А. М. Гарлінська, Н. С. Романюк**

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Нутрії (*Myocastor coypus*) – гризуни середніх розмірів. За своїм зовнішнім виглядом цей гризун чимось нагадує бобра, і з цієї причини його часто називають болотним бобром. Однак на відміну від річкового бобра у нутрії хвіст в перетині не плоский, а круглий, покритий темно-сірими лусочками і рідкими грубими волосками [2].

В природі веде напівводний спосіб життя, населяючи болота, тихі заводи річок, багатих водно-болотною рослинністю. Вперше цю тварину описав в 1782 р. натураліст з Чилі Molina [5]. Чарльз Дарвін вивчаючи флору та фауну Південної Америки в 1835 р. описав серед тварин – калана, нутрію, капібару. В XIX ст. Олександр Гумбольдт [4] займався описами та акліматизацією тварин, в тому числі й нутрій. У колишньому Радянському Союзі про нутрій вперше дізналися в 1928 р., а в 1931-1932 рр. Всесоюзний хутровий синдикат завіз 676 нутрій з Аргентини та ще 2000 особин з Англії та Німеччини. У 1931 р. 15 нутрій доставили в Україну в заповідник "Асканія Нова" для проведення дослідів. Дрібні партії нутрій були завезені також у Туркменію, Казахстан, Грузію [2].

Нутрія – один з найбільших гризунів. Середня маса дорослої тварини досягає 5-7, а іноді більше 9-10 кг. Самці більші за самок: довжина тулуба від кінчика морди до кореня хвоста у

самок - до 50-60 см, у самців - до 70-80 см, довжина хвоста у самок - 25-35 см, у самців - до 40-50 см. У самця 10-ти місячного віку хвіст має 22 хребці. Голова трикутної форми. Очі і вуха маленькі. Кінцівки відносно короткі, п'ятипалі [2]. Стопа значна крупніше кисті. Довжина кисті самця 10-ти місячного віку становить 7 см, а довжина стопи - 13 см. Чотири пальці на задніх лапах з'єднані з плавальними перетинками. П'ятий зовнішній палець вільний. Ступні як передніх, так і задніх лап позбавлені волосяного покриву. Кігті гострі і високі. Для будови щелепи нутрії характерна наявність 20 зубів: 16 корінних (по 4 зуба по обидва боки кожній щелепі) і 4 різця (по 2 на нижній і верхній щелепі). Пофарбовані в яскраво-оранжевий колір різці, як і у багатьох інших гризунів, ростуть протягом всього життя [1]. Довжина різців у самця 10-ти місячного віку становить 3 см. Вібиси довгі. Волосяний покрив густий, м'який, високий. Волосся різко диференційовані на грубу ость і тонкий, м'який підшерсток. Шерсть у тварин щільна. Хвіст і лапи майже голі [2]. Що стосується забарвлення волосяного покриву, то воно залежить від породи. У нутрії, що мешкають в умовах дикої природи, шерсть, як правило, буро-коричнева, більш темна на спині. Відмінними рисами нутрії є розташовані високо на боках тулуба молочні залози (чотири-п'ять пар) і наявність у обох статей великої анальної залози, що виділяє пахучий, маслянистий секрет. У період лактації соски збільшуються в довжину до 1 см [1].

Знаючи особливості будови статевих органів нутрії, легко визначити стать тварин. Зовнішні статеві органи розташовані у нутрії в нижній частині черевця, а анальний отвір знаходиться на відстані 4-5 см від кореня хвоста. Приблизно в 5 см від анального отвору у самців добре проглядається невеликий горбок, з якого при зволіканні шкіри назовні показується статевий орган. У самок статева щілина розміщена близько до анального отвору і переходить в розвинений клітор [2].

Для нутрії характерно раннє статеве дозрівання: при оптимальних умовах утримання і годівлі тварини стають статевозрілими в 4-5 місяців. Але оскільки в цьому віці звірята ще не досягають повного розвитку і зростання, спаровувати їх у цей час не рекомендується, так як є ймовірність того, що самка загине при пологах або принесе нежиттєздатне або сильно ослаблене потомство. Строго вираженої сезонності в розмноженні у нутрії немає, тому спаровувати їх можна в будь-який час року: самці готові до розмноження постійно, а у самок статева активність настає кожні 25-30 днів і триває близько 2 діб. Тривалість вагітності у нутрії може коливатися від 123 до 141 дня, але частіше від 128 до 139 днів. Уже через місяць після запліднення у самки промацуються зародки. В цей же час починається розвиток молочних залоз і збільшення сосків. Як правило, пологи відбуваються вночі і тривають від 20-30 хвилин до 3-4 годин. У більшості випадків в одному посліді буває 4-6 дитинчат, рідше 10-14. Період лактації у самок триває 45-60 днів [1].

Дитинчата нутрії з'являються на світ зрячими, з добре розвиненим вовняним покривом. Вага новонароджених коливається від 80 до 380 г, що залежить від кількості дитинчат в посліді. Вже через кілька годин після народження нутрії можуть бігати і плавати. У перші 7-10 днів життя основний корм дитинчат - материнське молоко. Починаючи з 10-денного віку вони вже починають пробувати корм дорослих тварин. Незважаючи на те, що на 15-20-й дні життя дитинчата нутрії з задоволенням поїдають звичайну рослинну їжу, все ж до 50-60-денного віку їх основним кормом є молоко матері [1]. З 2014 по 2016 р. проводиться дослідження особливостей розмноження та живлення самок та самців нутрії на Житомирщині. Відбувалися спостереження за ростом і розвитком нутрії. При схрещуванні нутрії не пов'язаних родинними зв'язками у потомстві спостерігається 5-7 дитинчат, а при схрещуванні самок і самців, які пов'язані родинними зв'язками - 1-3 нащадки. Проводився експеримент на здатність звірят виживати та рости без самки. Під час експерименту було встановлено, що звірята здатні виживати при штучному вигодовуванні (табл.).

Нутрії швидко звикають до людей, легко приручаються, дозволяють брати себе на руки, беруть корм з рук. Деякі особини так звикають до людей, що шукають контакту з ними, ходять слідом. При вирощуванні і розведення нутрії необхідно знати, що це полохлива, обережна тварина, яка дуже добре розрізняє свого господаря. Будь-який різкий рух може налякати тварин. Дотик до спини викликає захисну реакцію звірка. Він може боляче вкусити і навіть завдати

травми, але ніколи не нападе, а лише захищається. Ось чому ставлення до цих тварин має бути спокійне і лагідне. Кожен день молодих нутрій слід брати на руки, привчаючи їх таким чином до спілкування з людьми, пригощати улюблених кормом.

Таблиця

Ріст нутрії при штучному вигодовуванні

Вік	Вага	Довжина тіла	Довжина хвоста	Загальна довжина
При народженні	150 г	13 см	10 см	23 см
1 міс.	400 г	24 см	15 см	39 см
2,5 міс.	900 г	31 см	21 см	52 см
3,5 міс.	1500 г	34 см	25 см	59 см
4,5 міс.	1900 г	36 см	29 см	65 см

Отже, нутрії – це акліматизовані тварини, які набувають більш широкого поширення та можуть мешкати як в неволі, так і в домашніх умовах.

Література

1. *Нестерова Д. В.* Нутрии / Д. В. Нестерова. - М.: "Вече", 2004.
2. *Соколов В. Є.* Систематика ссавців / В. Є. Соколов. - М.: "Вища школа", 1977. – 496 с.
3. Жизнь животных: в 6-ти томах / [Под редакцией профессоров Н.А.Гладкова, А.В.Михеева]. - М.: Просвещение, 1970.
4. Искусственное расселение животных и их акклиматизация [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://estnauki.ru/biology/2-biology/9593-iskusstvennoe-rasselenie-zhivotnyh-i-ih-akklimizacija-.html>.
5. Пушное золото Америки [Електронний ресурс] / Л. Колесов. - 2009. - Режим доступу: <http://duchka.ru/publ/>.